

‘ทวยเทพบุตรแห่งเซนต์โวลฟ์กัง’ จินตภาพสภาวะทารกและเด็กในศิลปกรรม เรอเนส์ซองส์และบารอค

เลิศศิริ* บวรกิตติ*

บทความนี้แปลและเรียบเรียงจากบทที่ ๑๘ “The Angels of St. Wolfgang”: Representation of Infancy and Childhood in the Art of the Renaissance and of the Baroque ในหนังสือ Art as Therapy: Collected Papers ของ Edith Kramer พิมพ์โดย Athenaeum Press, Gateshead, Tyne and Wear, Great Britain; 2000. หน้า ๒๔๑-๒๔๕. เนื้อหาเป็นการแสดงสภาวะจิตของเด็กตลอดจนอิทธิพลความเป็นจริงในช่วงพัฒนาการจากสภาพทารก-เด็กก่อนวัยรุ่น ที่สัมพันธ์กับภาพลวงตาในความทรงจำต่อสมรรถนะความปรารถนา. ผู้เขียนอ้างอิงงานศิลปะแทนบูชาที่ประดับด้วยเหล่าเทพบุตรมีปีกแกละสลักแบบกอธิคผสมเรอเนส์ซองส์โดยแพเชอร์และประติมากรรมแบบศาสนศิลป์บารอคโดยฉนวนเชเลอร์ ที่แสดงสภาพลวงตาที่สร้างสรรค์พัฒนาการความคิดในวัยทารก.

Michael Pacher's Altar of St. Wolfgang

โบสถ์การแสวงบุญเซนต์โวลฟ์กังอันศักดิ์สิทธิ์ที่เมือง Wolfgangsee ประเทศออสเตรีย เป็นหนึ่งในตัวอย่างสถาปัตยกรรมกอธิคชั้นสูงแบบชนบทที่งดงาม เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๖๘๔ และต่อเติมใน พ.ศ. ๑๙๗๒ จนสมบูรณ์ใน พ.ศ. ๒๒๒๖. ภายในมีแท่นบูชา “Pacher Altar” ที่มีชื่อเสียงกระฉ่อนโลก ตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่ สร้างโดยไมเคิลแพเชอร์จิตรกรนักแกะสลักไม้ชนเผ่าทิวอล. แท่นบูชาแพเชอร์เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๐๑๔ เสร็จสมบูรณ์และติดตั้งได้ ๑๐ ปีต่อมา มีรูปลักษณะและองค์ประกอบผสมผสานรูปแบบกอธิคชั้นสูงกับเรอเนส์ซองส์. ที่ใจกลางปีกแท่นบูชาเป็นภาพแกะสลักบน

ไม้สนซีบราปิดทองแสดงเหตุการณ์สวมมงกุฎของพระแม่พรหมจารีนี้.

ทางด้านซ้ายของแท่นบูชาแพเชอร์กระหนาบด้วยแท่นบูชาฝีมือเยี่ยมสร้างโดยธอมัสฉนวนเชเลอร์ ประติมากรบารอคชาวบาเวเรียน ประกอบด้วยโครงร่างซับซ้อน สร้างเสร็จสมบูรณ์ภายใน ๑ ปี และติดตั้งใน พ.ศ. ๒๒๑๙. แท่นบูชาคู่นี้ประกอบด้วยภาพเหตุการณ์ ๒ ภาพ: ภาพครอบครัวพระเจ้าอยู่ทางซ้าย และทางขวาคือภาพเซนต์โวลฟ์กังให้พร. เหนือแท่นบูชาขึ้นไปเป็นภาพการสวมมงกุฎของพระแม่พรหมจารีนี้. มีเรื่องเล่ากันว่าแต่เดิม แท่นบูชาของฉนวนเชเลอร์สร้างขึ้นเพื่อแทนแท่นบูชาแพเชอร์ซึ่งถูกล้ำสมัย. แต่ฉนวนเชเลอร์ได้อนุรักษ์แท่นบูชาของแพเชอร์ไว้ที่เดิม และจัดให้แท่นบูชาของ

*คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เขาติดตั้งในตำแหน่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน. หากเรื่องเล่าขานนี้เป็นเรื่องจริง ก็เป็นประจักษ์พยานชิ้นหนึ่งที่ปรากฏไม่บ่อยนักในการแสดงความนับถือต่อมรดกของผู้ที่มาที่หลัง. (หมายเหตุของผู้แปล: มนุษย์ส่วนใหญ่จะพยายามขจัดภาพลักษณ์ของผู้บุกรุกคนเก่าออกไปอย่างไร้เยื่อใย เพื่อความโดดเด่นของตน). โดยทั่วไป ศิลปินบารอคมีความเชื่อมั่นในรูปแบบสิ่งประดิษฐ์ของพวกเขาเหนือชั้นกว่างานศิลปะอื่นที่เคยสร้างไว้ก่อน.

ในองค์ประกอบของแท่นบูชาทั้งนี้ที่ชวนทัศนาที่สุดได้แก่เหล่าเทพบุตรมีปีกตัวน้อย ๆ ในลักษณะท่วงท่าต่าง ๆ ที่อยู่รายล้อมตัวละครผู้ใหญ่. เทพบุตรมีปีกที่แท่นแพเซอร์มีอายุประมาณ ๘-๑๒ ปี. เทพบุตรมีปีกของฉวานเธเลอร์อายุ ๒-๓ ขวบครึ่ง. ถ้ามองในเชิงจิตวิเคราะห์ เหล่าเทพบุตรของแพเซอร์อยู่ในช่วงภาวะแฝงก่อนเข้าสู่วัยรุ่น ขณะที่เทพบุตรทารกของฉวานเธเลอร์ ดูว่าเพิ่งจะได้มาซึ่งความเป็นตัวตนและอยู่ในช่วงแรกเริ่มสถานการณ์ Oedipal*. เมื่อมองพินิจเหล่าเทพบุตรของฉวานเธเลอร์กับเทพบุตรของแพเซอร์ จะตระหนักถึงการเปลี่ยนสภาพชีวิตเด็กตามลิขิตสวรรค์.

ถ้าเลือกสังเกตติดตามพัฒนาการของปัจเจกบุคคลแทนลำดับเชิงประวัติศาสตร์จะต้องตั้งต้นพินิจพิจารณาเหล่าเทพบุตรของฉวานเธเลอร์ ซึ่งสัมพันธ์กับ Eros บุตรชายตัวน้อยของ Aphrodite และแล้วก็จะจบทศรทราในศาสนา. สภาพการเหาะล่องลอยอย่างไร้หน้าหนกบนสรวงสวรรค์ทำให้ดูว่ามีพลังมหาศาล ดังที่เทพบุตรองค์น้อยเหาะอุ้มหุ่นจำลองโปสท์เซนต์โวลฟ์กั๋งล่องลอยอยู่ และอีกองค์หนึ่งยกชูขวานที่หนักหน่วงขึ้นอย่างสบาย (รูปที่ ๑). เทพบุตรอีก ๒ องค์ทำทางขึ้น

เล่นชางอวยากรู้อยากเห็นเหาะอยู่รอบ ๆ พระแม่ที่กำลังสวมมงกุฎ องค์หนึ่งซ่อนอยู่ในรอยพับเสื้อคลุมของพระแม่ที่เขายกพุงขึ้น ขณะที่อีกองค์หนึ่งกำลังแอบมองลอดใต้ชายเสื้อคลุมของพระแม่ที่เขาดึงขึ้น. โดยรวมแล้ว เหล่าเทพบุตรน้อยๆ เหล่านี้ดูว่ารับการเฝ้าระวังอย่างไร้เดียงสาและไม่ได้ใส่ใจอื่นใด.

ตรงกันข้าม จะเห็นว่าเหล่าเทพบุตรของแพเซอร์ทำหน้าที่รับใช้ในโบสถ์อย่างขยันขันแข็ง ด้วยความรับผิดชอบ. เทพบุตรคู่หนึ่งอ่านบทดนตรีอย่างตั้งใจขณะร้องเพลงสวด (รูปที่ ๒). ส่วนองค์อื่น ๆ ถือประคองเสื้อคลุมที่หนักของพระแม่ในท่วงท่าสำนัมนับถือ และองค์ที่ดูมีอายุมากกว่ากำลังรูดม่านทองคำที่แสนหนักทางด้านหลังของพระเยซูเจ้าและพระแม่พรหมจารี. ในหมู่เทพบุตรของแพเซอร์ ดังกล่าวได้แสดงชัดว่าเป็นผู้ที่ผ่านพ้นโศกนาฏกรรมช่วง Oedipal* แล้ว, จึงเกิดความหยิ่งผยอง และแสดงสภาพหลุดพ้นภาวะแฝงได้. พวกเขาดูว่าได้รับการระหนัก แต่ไม่เกินความอดทน. ในที่สุดพวกเขาได้เจริญวัยเข้าสู่ระยะสันติเมื่อผ่านโอกาสที่สร้างอัตตานุภาพที่แข็งแกร่งเพื่อสู้กับพายุแห่งการเป็นวัยรุ่น ซึ่งช่วงนี้จะนานหลายปี.

เหล่าเทพบุตรทารกของฉวานเธเลอร์แสดงความเบิกบานเพียงช่วงสั้น ๆ, ซึ่งความผิดหวัง, ความผิดพลาด, และความจำเป็นต้องหักห้ามใจก็จะตามมาในไม่ช้า. อาจด้วยเหตุนี้ที่เป็นส่วนหนึ่งที่พลังวังชาและเสน่ห์ของเหล่าเทพบุตรทารกแบบบารอคอยู่ยั่งยืนได้มากระทั้งวันนี้. สำหรับในภาพรวมแล้ว ศาสนศิลป์แบบบารอคไม่มีความตึงตึงใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกอ่อนไหวต่าง ๆ ในยุคร่วมสมัย, ความคงอยู่อาจเป็น

รูปที่ ๑ เทพบุตรทารกของฉวานเธเลอร์แกว่งขวาน

รูปที่ ๒ เทพบุตรเด็กของแพเซอร์ กำลังอ่านบทดนตรีเพลงสวด

เพราะความสำเร็จด้านศิลปะเทคนิค.

การได้ค้นพบประติมากรรมรุ่นเก่าประกอบกับความสนใจด้านกายวิภาคได้ปฏิวัติการนำเสนอรูปแบบศิลปะเรอเนอซองส์ของค์. การค้นพบแบบเส้นย่อสัดส่วนอย่างถูกต้องที่ย่อสั้นลงล่วงหน้าและจุดที่หายไปได้เข้าแทนที่การตัดสินสัดส่วนตามลำดับขั้นและการจัดวางในภาพ. สัดส่วนและการกำหนดพื้นที่ได้ถูกนำเสนอตามกฎทัศนศาสตร์. ดังนั้นรูปย่อพระเยซูเจ้าในร่างเด็กเกาะอยู่บนตักมาดอนน่าแบบโรมานเนสก์และกอทิกตอนต้นได้ทรงสภาพเป็นทารกพระเจ้าตั้งแต่ขวบปีแรกของชีวิต. อย่างไรก็ตาม ณ จุดนี้การแบ่งแยกระหว่างสวรรค์กับโลกมนุษย์ยังเหมือนเดิม.

ยกตัวอย่างของแพะเซอร์ที่เป็นศิลปินมีรากฐานจากศิลปะกอทิกแต่เป็นที่รู้จักในความสำเร็จสูงส่งด้านศิลปะเรอเนอซองส์ของค์ได้วางภาพพิธีการสวมมงกุฎพระแม่พรหมจารีในไวบนสรวงสวรรค์แบบกอทิก. ภาพเขียนบนปีกแทนบูชาแสดงเหตุการณ์ต่าง ๆ บนโลกมนุษย์ โดยอาศัยการค้นพบและความสำเร็จของศิลปะเรอเนอซองส์ของค์. ภาพการขลิบทารกพระเยซูเป็นตัวอย่างชิ้นหนึ่ง. แต่ที่สำคัญเป็นส่วนภาพหัตถ์ของพระนักบวชที่ปฏิบัติงานอย่างละเอียดอ่อนแสดงทักษะทางศัลยกรรม. การแสดงด้านสถาปัตยกรรมการวางตำแหน่งและท่วงท่าของผู้เผ่าชม ยืนยันถึงความพึงใจของแพะเซอร์ในการสร้างภาพเส้นสัดส่วนและการย่อส่วน. ศิลปะแคธอลิกแบบบารอคอาศัยองค์ความรู้และทักษะทางเทคนิคอย่างเดียวกันแต่ใช้ในบริบทต่างกันเพราะเป้าหมายของศิลปะบารอคคือการสร้างภาพลวงตา. ขณะที่ผู้ศรัทธาเฝ้าดูท่อนขาคล้ายจริงของบรรดานักบุญ หรือแม้ขณะที่พระเยซูคริสต์ หรือพระแม่พรหมจารีกำลังเลือนหายไปในกลุ่มเมฆที่วาดด้วยทักษะให้ดูสมจริงบนหลังคาทรงถ้วยกลมแบบบารอค (Baroque cupola) หรือแม้โค้งหลังคาแบบกอทิก (Gothic arches) โดยภาพลวงตาทำให้ผู้ศรัทธาเชื่อในปาฏิหาริย์. ผู้ศรัทธามองไม่เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นเหนือศีรษะของพวกเขาจริง ๆ หรือ ทั้งนี้เนื่องด้วยฝีมือที่สมบูรณ์แบบของปรมาจารย์ศิลปินบารอคที่ให้ความรู้สึกและอารมณ์ที่แสดงออกที่เด่นชัดโดยท่าทางและใบหน้าในภาพเหตุการณ์.

ประติมากรรมบารอคได้พัฒนาทักษะที่ดูเหมือนว่าจะเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างวัสดุที่ลดทอนความแข็งแกร่งของหินอ่อนและไม้. แทนบูชาที่เต็มไปด้วยรูปหุ่นที่ล่องลอยไร้น้ำหนัก, อารมณ์ที่ปลิวพลิวไสว, และเมฆบนท้องฟ้า ซึ่งโดย

ความเป็นจริงจำลองด้วยหินและวัสดุแข็งมีน้ำหนัก. ความสามารถของศิลปินบารอคในการสร้างภาพลวงตาเยี่ยงนั้นน่าประทับใจ แต่ก็ไม่สามารถดึงความรู้สึกได้ลึกซึ้งมากนัก เพราะเป็นการกระทำที่ไม่จริงใจ. สวรรค์ที่เกินจริงทำให้เกิดความรู้สึกไร้ความศักดิ์สิทธิ์ และชวนให้สงสัยว่าเหตุใดเหล่าเทพบุตรทารกทั้งหลายจึงไม่ถูกขับออกไป อะไรทำให้พวกเขาคงผาสุกได้ตลอดแม้ในช่วงปลายยุคบารอค. ขอแนะนำภาวะลวงตาที่เกิดจากภาพเทพบุตรทารกเหล่านี้แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริง. พวกเขาแสดงสัญลักษณ์แห่งความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ทุกคนที่ต้องผ่านประสบการณ์ในช่วงอายุเท่าเทพบุตรทารกเหล่านั้น.

ถ้าเอาเทพบุตรของควานเทเลอร์เป็นตัวอย่างงานประภาพศิลปะ ก็จะประสบกับสิ่งผสมระหว่างความเป็นจริงกับความอัศจรรย์. ใบหน้าของพวกเขาคล้ายชีวิตจริง มีลักษณะเกินจริงของความเป็นทารกเล็กน้อย ที่เป็นเหตุให้นมสาวสัญญาตัญญอปกป้องผู้อ่อนวัย (Lorence พ.ศ. ๒๕๑๔). แก้มที่อวบอิมและหน้าผากโหนกกลมของเหล่าเทพบุตรทารกอาจอ่อนความหวานกว่าสารหวาน แต่ก็มีความอวบอ้วนที่ดีกว่าเด็กวัย ๓ ขวบทั่วไปจะเป็น และยังมีความสามารถในการควบคุมร่างกายของพวกเขาได้ดีกว่าเด็กในวัยนี้จะทำได้. กิจกรรมต่าง ๆ ของพวกเขาอยู่ในโลกแห่งความเพ้อฝัน ไม่เพียงแต่ที่พวกเขาสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ พวกเขายังสามารถแสดงอิณิหารที่เกินพลังของเด็กทั่วไป. นอกจากนั้นพวกเขามีสิทธิชอบธรรมที่จะโบยบินไปในทุกหนทุกแห่งในสรวงสวรรค์และไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายการปกครองใด ๆ ทำให้พวกเขาสามารถบินเหนือองค์สามแห่งพระผู้เป็นเจ้า หรือแม้แต่แอบมองลอดใต้กระโปรงของเหล่านักบุญ.

สิ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับสภาวะจิตใจของเด็กอายุน้อยแต่ละคนที่ได้ผ่านการหัดเดิน, ผ่านการสร้างสัมพันธ์กับมิตรใหม่, หัดพูด และความสามารถเรียกความทรงจำ, เรียนรู้การออกเสียงเรียกบุคคลคนแรกที่สัมผัส, และสัมผัสได้ถึงพลังที่ไร้ขีดจำกัดจริง ๆ. การได้เรียนรู้อย่างมากมายในเวลาสั้นทำให้เด็กได้เข้าใจพลังปรารถนาใด ๆ ที่ใกล้เอื้อม. เมื่อเด็กทารกเหล่านี้ได้สัมผัสความรักที่เชื่อมั่นของพวกเขาครั้งแรก ดูเหมือนว่าจะไม่มีอะไรที่จะหยุดการเติมเต็มความปรารถนา. พวกเขาจะครอบครองบิดามารดาแบบที่ปรารถนา ถ้าไม่ใช่วันนี้ก็จะเป็นวันพรุ่งนี้แน่นอน.

จิตวิเคราะห์ได้สอนเราว่าระยะพัฒนาการที่ดีที่สุดเป็นไป

ได้โดยปราศจากความเสียหาย ถ้าช่วงเริ่มต้นของความซบเซาซึ่งสมใจอยาก เกิดก่อนการรู้จักหักห้ามใจตนและการเปลี่ยนถ่ายที่ตามมาภายหลัง. การแรกเริ่มของสภาพลวงตาความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าและพลังทางเพศนั้นสำคัญสำหรับการยอมรับโลกแห่งความเป็นจริงซึ่งเกิดขึ้นในระยะต่อมาของเด็ก oedipal*. หรืออาจเป็นเพียงเพราะมันทำให้สภาพลวงตาคงอยู่ตลอดไป เช่นเดียวกับบารอคที่มีพลังสร้างภาพต่าง ๆ ของสภาวะลวงตาที่เป็นประโยชน์ที่ทุก ๆ คนต้องเรียนรู้ประสบการณ์จึงจะเข้าใจเหื่อนั้นได้. ไม่เหมือนกับเด็กที่กำลังโต เหล่าเทพบุตรทารกมีปีกสามารถคงอยู่ในภาวะที่ผาสุกโดยปราศจากความสงสัยว่าจะร่วงหล่น. ในขณะที่เราพิจารณาพวกเขาอยู่ มีความรู้สึกพอใจบางอย่างที่สูญหายไปได้กลับคืนมาโดยไม่ถูกปกคลุมด้วยความผิด ไม่ว่าชีวิตจะเป็นอย่างไร เทพบุตรทารก

มีปีกเป็นเพียงภาพของสิ่งมีชีวิตในจินตนาการที่คงอยู่อย่างปลอดภัยในโลกแห่งศิลปกรรม.

ทวยเทพบุตรทารกมีปีกจากทารก Eros ในนิยายกรีกเป็นเรื่องน่าสนใจ. ความสามารถของผู้ใหญ่ที่จะมีความรักและเลือกคู่นอนแท้งจริงแล้วส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับลัทธิความรักครั้งแรกของทารก. ในความเข้าใจนี้เข้าใจได้กับความคิดที่ว่าเด็กน้อยควรจะถูกควบคุมเคร่งครัดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางเพศของผู้ใหญ่. ในขณะที่เราพิจารณาเหล่าเทพบุตรทารกมีปีกและเทพบุตรเด็กแห่งเซนต์โวลฟ์กัง เราได้รับโอกาสให้เป็นตัวแทนที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ของการเริ่มระยะ Oedipal และตอนจบของมัน. ชีวิตภายในของเราได้รับคุณภาพเพิ่มเติมเมื่อเราได้เข้าสู่ความทรงจำที่ถูกลืม และป้องกันความเพื่อผ่านวัยเด็กโดยปราศจากความกลัวการถดถอย.

จากผู้แปล: เนื้อหาหลักในบทมีเพียงว่าศิลปกรรมแบบ เรอเนซองส์ และบารอค ที่ประดับแท่นบูชาในโบสถ์เซนต์โวลฟ์กัง อาจนำมาสื่อแสดงสภาวะจิตเริ่มในวัยทารกและพัฒนาต่อมาจนถึงก่อนวัยรุ่น. ผู้แปลเคยทำการวิเคราะห์สภาวะจิตทำนองเดียวกันนี้ในเด็กอายุ ๙-๑๐ ปี ซึ่งเป็นงานวิจัยขั้นพื้นฐานของผู้แปล ซึ่งตั้งใจว่าจะทำการวิจัยต่อยอดให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและกว้างขวางออกไป. (เอกสาร: เลิศศิริ บวรกิตติ. การแสดงออกทางศิลปะของเด็กอายุ ๙-๑๐ ปี. วารสารสารานุกรมมหาวิทยาลัยบูรพา ๒๕๕๐; ๒:๖๘-๗๔.)

Abstract

“The Angels of St. Wolfgang”: Representation of Infancy and Childhood in the Art of the Renaissance and of the Baroque

Lertsiri Bovornkitti*

*Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok

This paper was translated and edited from the chapter 18 article entitled “Art as Therapy” by Edith Kramer. She brilliantly used the renowned art architecture of the world-famous double altars in the pilgrimage church of St. Wolfgang in Austria (i.e., the first one that combines high Gothic and Renaissance elements created by the great Tirolean woodcarver and painter Michael Pacher in 1641-1651, and another remarkable altar created by the Bavarian Baroque sculptor Thomas Schwanthaler in 1676, flanking Pacher’s on the left) to represent psychoanalytically the action’s emotional significance through an extensive vocabulary of gestures and facial expression, perfected by the illusions embodied in the winged angels, as emotional truth.

Key words: The Angels of St. Wolfgang, Pacher Altar, Schwanthaler Altar

*Oedipal เป็นคำวิเศษณ์หมายความว่าเกี่ยวกับ Oedipus.

ในนิยายกรีกโบราณ Oedipus เป็นราชบุตรของพระราชบิดา Laius และราชินี Jocasta แห่ง Thebes. เมื่อประสูติ โหรหลวงทำนายว่าในวันข้างหน้าราชกุมารองค์นี้จะทำปิตุฆาต และอภิเษกสมรสกับพระมารดา. Oedipus จึงถูกนำไปทิ้ง แต่กรอดชีวิตจนเติบโตใหญ่ และโดยความไม่รู้ชาติกำเนิด ก็ได้ทำปิตุฆาตและอภิเษกสมรสกับพระมารดาดังคำทำนาย และสืบราชสมบัติของพระชนก. ต่อมาเมื่อความจริงปรากฏ Jocasta ทำอัตวินิบาตกรรม และ Oedipus ทำลายดวงตาตัวเอง. (จาก Merriam-Webster’s Medical Dictionary OnLine)